

Sygn. akt I UK 347/11

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Flemming-Kulesza (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o emeryturę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i

Spraw Publicznych w dniu 12 kwietnia 2012 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 31 maja 2011 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 30 marca 2010 r. odmówił M. G. prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1, art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz przepisów rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8 poz. 43 ze zm.), z uwagi na nieudowodnienie przez wnioskodawcę 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy uznał za udowodniony staż pracy wnioskodawcy w szczególnych warunkach w wymiarze 13 lat 6 miesięcy i 23 dni. Natomiast w świetle obowiązujących przepisów nie zaliczył do pracy w szczególnych warunkach, okresu odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej od 26 czerwca 1970 r. do 14 czerwca 1972 r.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem dnia 21 września 2010 r. oddalił odwołanie.

Powyższy wyrok zaskarżył apelacją wnioskodawca wnosząc o jego zmianę poprzez przyznanie mu prawa do emerytury ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji. Skarżący zarzucił rozstrzygnięciu Sądu obrazę prawa materialnego art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP w związku z art. 184 ustawy emerytalnej.

Wyrokiem z dnia 31 maja 2011 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację. W motywach swojego rozstrzygnięcia stwierdził, że zasadnicza kwestia dotycząca możliwości zaliczenia służby wojskowej do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach, a w konsekwencji do uprawnień emerytalnych wynika z oceny przepisów prawnych, jakie obowiązywały w czasie jej odbywania tj. w latach 1970-1972. W tym okresie obowiązywała ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony. Zgodnie z treścią przepisu art. 108 tej ustawy, okres odbytej zasadniczej służby wojskowej zalicza się do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem, pracownikom, którzy po odbyciu tej służby podjęli zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed odbyciem tej służby. Sąd stwierdził, że słuszne jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, iż wykładnia gramatyczna tego przepisu prowadzi do wniosku, iż okres służby

wojskowej zalicza się do uprawnień wynikających ze stosunku pracy, a nie do uprawnień emerytalnych, które jakkolwiek są pochodną uprawnień pracowniczych, to jednak nie każdy pracownik nabywa prawo do emerytury. Przede wszystkim aby nabyć prawo do świadczenia emerytalnego, muszą być jeszcze spełnione przesłanki wynikające z przepisów ubezpieczeniowych, a dotyczące wieku, stażu pracy osoby ubiegającej się o takie świadczenie, a w świetle art. 184 jeszcze warunki dodatkowe jak rozwiązanie stosunku pracy, nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego oraz czasokres wymagany do spełnienia wszystkich przesłanek z tego przepisu. Natomiast zaliczenia do pracy w szczególnych warunkach danego okresu pracy wymaga obecnie spełnienia definicji pracy w szczególnych warunkach, którą w świetle art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, jest praca wykonywana w warunkach znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagająca wysokiej sprawności psychofizycznej, ze względu na bezpieczeństwo własne pracownika lub otoczenia. Z analizy akt rentowych oraz zeznań wnioskodawcy wynika w niniejszej sprawie, iż przed powołaniem do odbycia zasadniczej służby wojskowej, M. G. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach. Przed rozpoczęciem służby, wnioskodawca wykonywał pracę ucznia maszynisty typograficznego, pracował dwa dni w tygodniu po 4 godziny, a w pozostałe dni pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na tym stanowisku jako uczeń. W tym czasie uczęszczał do liceum wieczorowego. Po odbyciu służby wojskowej wrócił do tego samego zakładu w którym wcześniej pracował i zdał egzamin państwowy, na stanowisku maszynisty w Drukarni Dzielowej i potem wykonywał pracę w szczególnych warunkach, zaliczaną obecnie do takich prac na podstawie wykazu A działu XI poz. 4 wymienionej w załączniku do rozporządzenia. Mając powyższe na uwadze Sąd drugiej instancji stwierdził, że przed powołaniem do służby wojskowej nie można uznać, że wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę w szczególnych warunkach na stanowisku maszynisty maszyn typograficznych, gdyż nie miał uprawnień do takiej pracy, przyuczał się do tego zawodu i nie pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na tym stanowisku, która to przesłanka ma zasadnicze znaczenie dla oceny wykonywania pracy w szczególnych warunkach.

Skargę kasacyjną od powyższego orzeczenia wniósł M. G. opierając ją na następujących podstawach: - naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny

wpływ na wynik sprawy, tj. naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., przez rozpoznanie sprawy z przekroczeniem granic apelacji a szczególnie jej zarzutów (ustalono nowy stan faktyczny, gdy apelujący co do ustalonego stanu faktycznego nie podnosił żadnych zarzutów); - naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony z 1967 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się uzasadniona. Trafny jest pogląd odnośnie do wymogu stosowania regulacji prawnych obowiązujących w okresie odbywania przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej, to jest brzmienia przepisów uprawniających do zaliczenia czasu odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia, w tym w warunkach szczególnych w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. W niniejszej sprawie zastosowanie będą miały przepisy obowiązujące w okresie od 26 czerwca 1970 r. do 14 czerwca 1972 r. W tym czasie obowiązywał art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (Dz.U. z 1967 r. Nr 44, poz. 440). Od dnia 29 listopada 1967 r. przepis art. 108 ust. 1 ustawy o powszechnym obowiązku obrony (do jego zmiany z dnia 6 sierpnia 1979 r.) stanowił o zaliczaniu okresu odbytej służby wojskowej do wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem pracownikom, którzy po odbyciu służby podjęli – w zakreślonym ustawowo terminie – zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym byli zatrudnieni przed powołaniem do służby, albo w tej samej gałęzi pracy. Z kolei w myśl art. 108 ust. 4 powołanej ustawy zastosowanie miało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318). Zgodnie z § 5 powołanego rozporządzenia żołnierzowi, który podjął zatrudnienie wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z powyższego wynika, że wlicza się także uprawnienia wynikające z systemu

zabezpieczenia społecznego w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie, a zatem również wynikające z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Według § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki; osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn i posiada wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Z tych względów, mając na uwadze, że Sąd drugiej instancji nie przeprowadził dowodu podważającego ustalenie Sądu pierwszej instancji w postaci przyjęcia za dowód zaświadczenia pracodawcy, że wnioskodawca od 27 stycznia 1967 r. do 20 września 1974 r. był zatrudniony w warunkach szczególnych stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy wykonywaniu prac polegających na drukowaniu i uszlachetnianiu druków, jako maszynista maszyn typograficznych i arkuszowych - Sąd Najwyższy podziela stanowisko skarżącego, że po zaliczeniu okresu służby wojskowej do stażu pracy w szczególnych warunkach legitymuje się on ponad 15-letnim okresem pracy w tym charakterze i spełniał przesłanki do przyznania mu wcześniejszej emerytury z tytułu zatrudnienia w warunkach szczególnych na mocy art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) od dnia ukończenia 60 lat.

Z obowiązku wszechstronnego rozważenia zebranego materiału oraz oceny wyników postępowania dowodowego Sąd Apelacyjny nie mógł być zwolniony z tego powodu, że podzielił ustalenia dokonane przez Sąd pierwszej instancji. Niezależnie bowiem od tego, czy sąd drugiej instancji dokonuje ustaleń w wyniku przeprowadzenia nowych dowodów bądź ponowienia dotychczasowych, czy też wskutek podzielenia ustaleń dokonanych przez sąd pierwszej instancji, ma obowiązek dokonać własnej oceny wyników postępowania dowodowego i ustaleń będących następstwem tej oceny. Dokonanie własnych ustaleń odmiennych od ustaleń sądu

pierwszej instancji bez przeprowadzenia w tym zakresie jakichkolwiek dowodów - w sytuacji, gdy apelacja nie czyniła żadnych zarzutów dotyczących ustalonego stanu faktycznego, zresztą jako bezspornego, poprzez niekorzystne dla skarżącego ustalenie, że przed rozpoczęciem służby wojskowej M. G. nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach, gdyż tylko przyuczał się do zawodu maszynisty typograficznego - byłoby dopuszczalne i uzasadnione w szczególności wtedy, gdy dowody te miały jednoznaczną wymowę, a ocena sądu pierwszej instancji była oczywiście błędna. Same, nawet poważne, wątpliwości co do trafności oceny dokonanej przez sąd pierwszej instancji, jeżeli tylko nie wykroczyła ona poza granice określone w art. 233 § 1 k.p.c., nie powinny stwarzać podstawy do zajęcia przez sąd drugiej instancji odmiennego stanowiska. Wątpliwości w tej mierze, a także rozbieżności w orzecznictwie wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98 (OSNC 1999 r. z. 7-8, poz. 124).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.